

**Marek Madaj, Středověké kláštery na Moravě ve světle
archeologických pramenů : [anotace diplomové práce]**

*Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. M, Řada
archeologická.* 1998, vol. 47, iss. M3, pp. 91-92

ISBN 80-210-2012-1

ISSN 1211-6327

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/113785>

Access Date: 25. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
provides access to digitized documents strictly for personal use, unless
otherwise specified.

Třetí a poslední horizont laténského osídlení tvoří období LT C2–D1, ze kterého známe pouze sídlištní nálezy. Právě do tohoto období můžeme zařadit převážnou část sídlišť z území jihozápadní Moravy, i když i zde musíme počítat s omezenou vypovídací hodnotou keramiky, zvláště u málo početných souborů. Počet sídlišť v tomto období činí 103, toto číslo však nebude úplně přesné, neboť např. z katastru obce Police je z různých tratí uváděno 10 sídlišť. Je pravděpodobnější, že se jedná o méně sídlišť, rozložených na těsně spolu sousedících tratích. Keltské osídlení Moravy končí ve stupni LT D1 a v následujícím stupni LT D2 již nepokračuje. Výjimku tvoří pouze hornatá oblast severovýchodní Moravy při dnešních hranicích se Slovenskem, kde pokračuje osídlení lidem púchovské kultury i ve stupni LT D2.

Konec keltského osídlení se nespojuje s jejich násilným zánikem, spíše můžeme předpokládat jejich pokojný odchod, podobně jako odchod kmene Helvetiů v roce 58 př.n.l. z území dnešního Švýcarska do Galie. Můžeme dokonce uvažovat, zda se ke stěhování Helvetiů nepřipojili bojší obyvatelé z území Čech a Moravy. Příčin tohoto odchodu Keltů z našeho území bylo pravděpodobně několik. Byly to jejich konflikty s norickým královstvím na jihu, na východě pak probíhala expanze dáckých kmenů krále Burebisty a konečně ze severu neustále vzrůstal tlak germánských kmenů. Tyto konflikty pak patrně přerušily intenzivní dálkový obchod s územím římské říše a tím se zastavil i zdroj bohatství plynoucí z tohoto obchodu.

Marek Madaj, Středověké kláštery na Moravě ve světle archeologických pramenů (Brno 1996). I.díl — text 176 str., II.díl — katalog a obrazová příloha, 174 str., 81 tab.

Diplomová práce shrnuje dosavadní výsledky bádání v oblasti středověké monasterologie na území Moravy, časově vymezené od doby jejich vzniku až do počátku husitských válek, které představují jeden z nejdůležitějších mezníků ve vývoji řádových institucí na našem území.

Výzkum areálů předhusitských církevních institucí patří k opomíjeným odvětvím středověké historické archeologie. Tento obor zaostává jednak počtem a rozsahem terénních výzkumných prací, jednak zpracováváním výsledků do publikovatelné podoby a především celkovým shrnutím této problematiky v rámci všech mediévistických disciplín.

Po stránce archeologické jsou středověké konventní stavby zpracovány jen v dílčích pracích, týkajících se jednotlivých lokalit nebo tématických oblastí. Základní práce P. Sommera se týkají hlavně problematiky české. Moravská monastická archeologie většinou postrádá tak důležité celkové shrnující práce, soustředěné na jednu zkoumanou konventní lokalitu, jako je např. práce J. Pojsla o velehradském klášteře.

Kromě specializovaně zaměřených prací ve své diplomové práci poprvé se pokouším o shrnutí této problematiky z archeologického hlediska.

Práce je členěna na dva díly. První část informuje o dějinách všech dosavadních archeologických výzkumů konventních areálů na území Moravy (str. 5–25). Dále podává přehled historického vývoje těchto institucí (str. 26–48) a základní uměnovědný exkurs o konventní architektuře (str. 49–70). Těžiště prvního dílu spočívá v rozboru konventní hmotné kultury (str. 71–133). Zejména se týká stavebních materiálů, vybavení staveb, keramiky, skla, kovových předmětů a zbraní. Pozornost je věnována i projevům duchovní kultury a hlavně konfrontaci konventní hmotné kultury s ostatním prostředím soudobé Moravy.

Druhý díl diplomové práce obsahuje katalog všech předhusitských konventních institucí na území Moravy (str. 1–164). Kromě klášterů a kartuzií obsahuje i řádová proboštství spolu

s komendami rytířských řádů. Katalog obsahuje shrnutí všech dostupných historicko-umělecko-historických poznatků o dané lokalitě. Nejdůležitější část katalogu podává informace o archeologických výzkumech, týkajících se předhusitské epochy konventu.

Následující grafická příloha se snaží podat obraz středověké architektonické a kulturní podoby moravských klášterů (tab. I–LXXXI).

Konventní domy představovaly pokus o pozemskou realizaci představ o dokonalém světě. Tato skutečnost se antiteticky odrazila v hmotné kultuře konventů. Na jedné straně se snaží — zejména v architektuře — o nejvyšší možnou dokonalost co se týče konstrukce, stavebních technologií a umělecké výzdoby. Avšak tyto snahy se prolínají s původními ideály řeholních komunit, jejichž ideálem byla maximální jednoduchost.

Tyto protiklady jsou postihnutele i v nálezových celcích, získaných archeologickými výzkumy. Z jejich rozboru jednoznačně vyplývá, že celková hmotná úroveň řeholních institucí v porovnání s ostatními složkami kultury středověké společnosti patří jednoznačně k vyššímu sociálnímu prostředí tohoto období. Projevuje se to hlavně v architektuře a ve vybavení staveb (např. keramická dlažba, kachlová kamna apod.) V movité hmotné kultuře tyto rozdíly nejsou až tak patrné. Minimálně se projevují v kuchyňské a stolní keramice, jejíž soubory se až na jisté výjimky téměř neliší od souborů keramiky městského nebo poddanského prostředí. Vyšší prostředí se v konventním movitém inventáři projevuje např. výskytem skleněných nádob.

Tyto výsledky však odrážejí jen zlomek skutečnosti, neboť při dosavadním stavu archeologického výzkumu zatím není možné podat o hmotné kultuře předhusitských řeholních církevních ústavů úplnější obraz.

Na základě rozboru hmotné kultury středověkých klášterů je možné sledovat postupné upouštění od původních monastických ideálů a směřování k jisté aristokratizaci. Jeden z dokladů tohoto vývoje je přechod od poustevnické cely k novověkým klášterním palácovým stavbám.

Zuzana Karasová, Římske bronzové nádoby z Čiech (ich chronologické postavenie a význam) (Brno 1996). I.díl — 208 str., 15 tab., 19 map, II.díl — 98 stran.

Bronzové nádoby tvoria jednoznačne jednu z najvýznamnejších zložiek rímsko-provinciálneho tovaru s najväčšou vypovedacou hodnotou. Cieľom tejto práce bolo vyplniť medzeru, ktorá vznikla od poslednej práce zaoberajúcej sa bronzovými nádobami v rámci rímskeho importu vôbec (Sakař 1970). Preto i výber témy reagoval na aktuálnu potrebu nového súpisu bronzových nádob vyplývajúcu z medzinárodného projektu „*Corpus der römischen Funden im Barbaricum*“.

Metodicky práca vychádza zo staršieho súpisu V. Sakařa (1970), ktorý dopĺňa o nové nálezy publikované v odbornej literatúre, ale i o nepublikované predmety uložené v Národnom múzeu v Prahe.

V katalógovej časti (časť II) som sa pokúsila zhrnúť čo najväčšie množstvo informácií o danej nádobe, alebo fragmente (metrické údaje, typológia, chronológia, okolnosti nálezu, atď.), prípadne spresniť skôr publikované údaje.

Základom ďalšej práce bola podrobná analýza jednotlivých druhov, týkajúca sa ich typológie, rozšírenia a chronologického postavenia. Na základe takto získaných poznatkov bolo možné prikrčiť k druhej časti, kde som sa venovala významu bronzových nádob nielen v chronológii doby rímskej, ale i pri vytváraní rímsko-germánskych vzťahov severne noricko-panónskeho limitu.

V časti zaoberajúcej sa chronologickým postavením bronzových nádob som sa pokúsila upresniť datáciu jednotlivých druhov, ale i hrobových celkov na základe vzájomnej kombinácie typov